

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD
REPUBLIKE SRPSKE
BANJA LUKA
92 0 P 045948 18 Rev
Banja Luka, 22.5.2019. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću sastavljenom od sudija Tanje Bundalo, kao predsjednika vijeća, Darka Osmića i Davorke Delić, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužitelja Č.M. iz M., protiv tuženih Kompanija „B.“ M. i R.D. iz M., zastupani po punomoćniku M.D. advokatu iz V., radi zabrane i otklanjanja diskriminacije, odlučujući o reviziji drugotuženog R.D., izjavljenoj protiv presude Okružnog suda u Istočnom Sarajevu broj 92 0 P 045948 17 Gž od 12.12.2017. godine, na sjednici održanoj dana 22.5.2019. godine, donio je

RJEŠENJE

Revizija tuženog R.D. se usvaja, presuda Okružnog suda u Istočnom Sarajevu broj 92 0 P 045948 17 Gž od 12.12.2017. godine se ukida u odnosu na tog tuženog i predmet vraća istom sudu na ponovno suđenje.

Obrazloženje

Prvostepenom presudom Osnovnog suda u Vlasenici broj 92 0 P 045948 16 P od 23.6.2017. godine usvojen je tužbeni zahtjev, te se obavezuju tuženi Kompanija B. i R.D. da otklone sve posljedice diskriminacije, u pogledu jednakog korišćenja roba i usluga namjenjenih javnosti i javnim mjestima, uključujući kupovine robe u trgovinama, jednakog pristupa ugostiteljskom objektu Rajkov toranj, ugostiteljskom objektu Putin, trgovinskom centru Robna kuća u M., restoranu koji se nalazi u sklopu pomenute robne kuće, Domu rudara, u sklopu kojeg se nalazi gradska biblioteka, gradska apoteka, prostorije biroa za zapošljavanje, prostorije za penzijsko invalidske zaštite, stovarištu građevinskog materijala u Lukić Polju, korišćenju javnog prevoza autobusa i autobuske stanice, pristup benzinskim stanicama koje su u vlasništvu Kompanije B., parku Ruskih velikana i parku Evropskih velikana, javnom bazenu, a sve u roku od 30 dana od pravosnažnosti presude.“

Obavezuju se tuženi Kompanija B. M. i R.D., da o svom trošku objave izreku presude putem sredstava informisanja, na sajtu Kompanije B., radio „B“ i BN televiziji, a sve u roku od 30 dana od pravosnažnosti presude.

Drugim stavom izreke prvostepene presude, odbijen je kao neosnovan tužbeni zahtjev tužioca da se obavežu tuženi Kompanija „B.“ Milići i R.D. kao odgovorno lice u Kompaniji B. M. i kao fizičko lice, potpisnik diskriminatorskih spiskova broj: 01-PK-01-6918 od 10.12.2015. godine, broj: 01-PK-01/15 od 04.01.2016. godine, broj: 01-PK-01-337/16 od 29.01.2016. godine i broj: 01-PK-01-830 od 24.02.2016. godine koji su javno objavljeni na zvaničnom sajtu

Kompanije B. (<http://...ili www....>) i koji su publikovani putem radija B. (radio Kompanije B.), BN televizije, N1 televizije i drugih sredstava informisanja, i dostavljeni republičkim i opštinskim institucijama, da po osnovu posredne i neposredne diskriminacije, koja je utvrđena od strane Ombudsmena BiH, Č. M. solidarno isplate po 5.000,00 KM i troškove postupka u iznosu od 600 KM, sa zakonskom zateznom kamatom na navedeni novčani iznos počev od podnošenja tužbe pa do isplate, a sve u roku od 30 dana od pravosnažnosti presude.

Da se obavežu tuženi Kompanija B. i R.D. da otklone sve posljedice diskriminacije, u pogledu jednakog pristupa ugostiteljskom objektu Motel M. i drugim objektima i prostoru koji praktično čini 90% užeg gradskog područja opštine M., te da se obavežu tuženi da o svom trošku objave izreku presude putem N1 televizije i Alternativne televizije, a sve u roku od 30 dana od dana pravosnažnosti presude.

Odlučeno je da svaka stranka snosi svoje troškove postupka.

Drugostepenom presudom Okružnog suda u Istočnom Sarajevu broj 92 0 P 045948 17 Gž od 12.12.2017. godine žalbe tuženih su odbijene i prvostepena presuda potvrđena.

Tuženi R.D. revizijom pobija drugostepenu presudu u usvajućem dijelu, zbog povreda odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava i predlaže, da se pobijana presuda preinači i tužbeni zahtjev tužitelja odbije.

Odgovor na reviziju nije podnesen.

Revizija je osnovana.

Tužitelj zahtjevom u tužbi traži, da se otklone sve posljedice diskriminacije, u pogledu jednakog korištenja roba i usluga namijenjenih javnosti i javnim mjestima, uključujući kupovine robe u trgovinama, jednakog pristupa ugostiteljskim i drugim objektima i prostorijama, korištenja javnog prevoza autobusa i autobuske stanice, pristup benzinskim stanicama koje su u vlasništvu prvotuženog, parkovima i javnom bazenu - nabrojanim u prvom stavu izreke prvostepene presude; da po osnovu posredne i neposredne diskriminacije (diskriminatorskih spiskova koji su javno objavljeni u sredstvima informisanja), koja je utvrđena od strane Ombudsmena Bosne i Hercegovine, tužitelju solidarno isplate po 5.000,00 KM sa kamatom; i da tuženi o svom trošku objave izreku presude putem sredstava informisanja, na sajtu Kompanije „B.“, radio „B.“, kao i drugih sredstava javnog informisanja koja su prenijela vijesti - BN televizija, N1 i Alternativna televizija.

Zahtjev tužitelja je utemeljen na tvrdnjama: da je prvotuženi dana: 10.12.2015. godine, 4.1.2016. godine, 29.1.2016. godine i 24.2.2016. godine donio i objavio na svom zvaničnom sajtu (<http://...ili www....>) spiskove lica, među kojim je i tužitelj, kojima nije dozvoljen ulazak i boravak u objektima i prostoru ovog tuženog, kao ni pružanje usluga bilo koje vrste; da je u tom pismenu navedeno da su „nabrojana lica svojim javnim istupima, štetila ugledu prvotuženog, a nedoličnim ponašanjem pokazivala sklonost ka nasilju, narušavanju javnog reda i mira, ugrožavanju i oštećenju imovine, prekomjernom uživanju alkohola i sličnim ponašanjima, koja su suprotna moralu sredine u kojoj žive, zbog čega su nepodobni da borave u objektima tog tuženog i da im se pružaju usluge, koje inače pruža ostalim gostima, zbog čega im se, u cilju zaštite imovine i lica zabranjuje ulazak u svoje i pružanje usluga i da bez obzira što su pojedini objekti u javnoj upotrebi, kao što su ugostiteljski objekti, prevozna sredstva (autobusi) Autobuka stanica, Dom rudara..., isti su u vlasništvu akcionara i zaštićeni od svih pojava, koje mogu ugroziti njihovo funkcionisanje i da se moraju otkloniti svi nedostaci koji

moгу ugroziti imovinu i narušiti ugled“; da je pored navedenog, u spisku od 24.2.2016. godine navedeno da “lica koja se nalaze na spisku, ukoliko obavljaju društvene funkcije (odbornik ili policajac), za takve potrebe nemaju smetnje da koriste objekte i druge sadržaje, te da nemaju smetnje lica sa spiska da, radi svojih privatnih potreba, ulaze u objekte u kojima su smještene državne institucije kao što je Dom rudara, parkovi, parkovski sadržaji, kao javna dobra, nisu na spisku objekata imovine koju lica sa navedenog spiska ne mogu koristiti“; da su spiskovi dostavljeni: izvršnom direktoru Kompanije, izvršnim direktorima Kompanije, rukovodiocima samostalnih službi, Policijskoj stanici M., Skupštini opštine M. – inspeksijske službe, sajt Kompanije „B.“ i radio „B.“; da su spiskovi zabrana, koje je potpisao drugotuženi u svojstvu predsjednika Kompanije, publikovani na radio B. i BN televiziji; Tvrdi, da je na opisani način bio izložen različitim oblicima diskriminacije, zbog čega traži da sud izrekne zabranu preduzimanja navedenih radnji kojima se krši tužiteljevo pravo na jednako postupanje..., i da mu se iz osnova diskriminacije naknadi šteta.

Tuženi smatraju da postoji osnov za donošenje predmetnih spiskova, kojima se licima navedenim u spiskovima zabranjuje ulazak i boravak u objektima i prostoru prvotuženog i pružanje usluga bilo koje vrste, jer su ti objekti u vlasništvu akcionara, te da je Ombudsmen za ljudska prava svojim izvještajem izašao iz svojih zakonskih ovlaštenja i ističu prigovor neblagovremenosti tužbe tužitelja.

Prvostepeni sud je na osnovu provedenih dokaza utvrdio: da se spiskovi, koje je donijela prvotužena a potpisao drugotuženi od: 10.12.2015. godine, 4.1.2016. godine, 29.1.2016. godine, i 24.02.2016. godine, odnose na zabranu kretanja i boravka za poimenično određena lica, među kojima je i tužitelj i da su navedeni spiskovi javno objavljeni; da je u vezi navedenih spiskova Republička uprava za inspeksijske poslove, Sektor tržišne inspekcije, odjeljenje B.1, izvršila vanrednu inspeksijsku kontrolu, o čemu je sačinjen zapisnik od 12.2.2016. godine; da je Ombudsmen za ljudska prava Bosne i Hercegovine sproveo istraživanje po službenoj dužnosti, vezano za informacije koje ukazuju na kršenje prava radnika u Kompaniji „B.“ a.d. M., o čemu je sačinjen specijalni izvještaj o (ne)poštivanju ljudskih prava i prava iz oblasti rada u toj Kompaniji, broj Ž-BL-06-711/1, 761/15 i 800/15 od 15.1.2016. godine, sa preporukom Upravi Kompanije, da preduzme neophodne mjere kako bi se iz poslovne prakse eliminisale radnje koje dovode ili mogu imati za posljedicu uznemiravanje radnika ili izazivanje osjećaja nesigurnosti; da je prema rešenju o registraciji Okružnog privrednog suda u Istočnom Sarajevu, broj: 061-0-Reg-16-000 384 od 16.5.2016. godine u sudski registar kod subjekta upisa Kompanija „B.“ a.d M., upisano osnivanje dijela društva bez statusa pravnog lica sa određenim ovlaštenjima u pravnom prometu pod nazivom Poslovna jedinica „Motel zatvorenog tipa“; i da je tužitelj tužbu u ovoj pravnoj stvari podnio 28.4.2016. godine.

Na temelju utvrđenog činjeničnog stanja i polazeći od odredbe člana 2. stav 2. Zakona o zabrani diskriminacije („Službeni list Bosne i Hercegovine“ broj 59/09, 66/16, dalje: ZZD), prema kojoj se zabrana diskriminacije primjenjuje na sve javne organe i na sva fizička i pravna lica, kako u privatnom tako i u javnom sektoru, u svim oblastima; kao i odredbe člana 6. stav 1, saglasno kojoj je - svako fizičko i pravno lice, bez obzira na vlasničku strukturu (čime prvotuženi pokušava pravdati sastavljanje predmetnih spiskova), dužno uzdržati se od diskriminacije pojedinaca ili grupe ljudi, te jednog od osnovnih, Ustavom zagarantovanih ljudskih prava - o slobodi kretanja, prvostepeni sud je zaključio, da je objavljivanjem predmetnih spiskova lica (o čijem je sadržaju naprijed bilo govora), tužitelj diskriminisan, jer mu je onemogućeno uživanje prava pod jednakim uslovima kao i ostalim građanima Bosne i Hercegovine i građanima opštine M.i da je u donošenjem istih, došlo do neposrednog oblika diskriminacije tužitelja. Stoga je, tužbeni zahtjev tužitelja za uklanjanje posljedica

diskriminacije i dio zahtjeva da se izreka presude objavi u sredstvima informisanja navedenim u stavu 2. izreke, usvojio.

Nalazeći da tužitelj, na okolnost nastanka nematerijalne štete i njene visine nije izvodio dokaze, pozivom na odredbu člana 200. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“ broj 29/78, 39/85 i 57/89, te „Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 17/93, 3/96, 39/03 i 74/04), prvostepeni sud je odbio zahtjev tužitelja za naknadu štete, kao i zahtjev za jednak pristup objektu, Motel M. (jer je utvrđeno da je isti zatvorenog tipa), a u ostalom dijelu, da mu se omogući pristup „i drugim objektima i prostoru koji praktično čini 90% užeg gradskog područja opštine M.“, zahtjev je odbio kao neodređen, dok je zahtjev da se izreka presude objavi u sredstavima javnog informisanja: N1 televizije i Alternativne televizije je odbio iz razloga što tužitelj nije učinio vjerovatnim da je došlo do povrede prava na jednako postupanje posredstvom tih sredstava informisanja kao ni, da je informacija o postupanju kojim se krši pravo na jednako postupanje, u tim medijima bila objavljena.

Odlučujući o žalbi tuženih drugostepeni sud je prihvatio činjenično utvrđenje i pravne zaključke prvostepenog suda, pa je žalbu odbio i prvostepenu presudu potvrdio.

U ovom revizionom postupku ispituje se zakonitost drugostepene presude, u usvajajućem dijelu, a odbijajući dio zahtjeva se ne pobija revizijom.

U reviziji se osnovano ukazuje da je pobijana presuda zahvaćena povredama odredaba parničnog postupka koje su bile od uticaja na zakonitost i pravilnost iste.

Za osnovanost tužbenog zahtjeva iz osnova diskriminacije, mora se dokazati da je do stavljanja u nejednak položaj došlo zbog jednog od zabranjenih osnova (član 2. stav 1. i član 5. ZZD). Zaštićeni osnovi, dakle, predstavljaju ključni elemenat diskriminacije i različito tretiranje lica postaje diskriminacija, samo ukoliko se zasniva na jednom od zaštićenih osnova (po osnovu rase, jezika, vjere, etničke pripadnosti i drugo).

Odredbom člana 12. ZZD predviđene su vrste tužbi za zaštitu prava na jednako postupanje - putem posebne, individualne antidiskriminacijske tužbe i to: tužba za utvrđivanje diskriminacije (deklaratorna antidiskriminacijska tužba), tužba za zabranu (prohibitivna tužbe), za otklanjanje diskriminacije (restitutivna tužba) i tužba za naknadu štete (kondemnatorna antidiskriminacijska tužba).

Tužitelj je u tužbi, shodno odredbi člana 12. stav 2. ZZD, kumulirao tužbene zahtjeve tako što je postavio zahtjev za naknadu štete (koji je pravosnažno odbijen i kako je već rečeno nije predmet revizijskog postupka), zahtjev za zabranu (propuštanje) diskriminacije i zahtjev za objavu presude (pri čemu nije naveo na kom, od zaštićenih osnova se zasniva diskriminacija).

Prema odredbi člana 12. stav 1. tačka b) ZZD, u kondemnatornoj antidiskriminacijskoj tužbi tužitelj postavlja zahtjev kojim se traži zabrana (propuštanje) preduzimanja radnji kojima se krši ili može prekršiti tužiočevo pravo na jednako postupanje. U slučaju usvajanja ovakvog zahtjeva, od tuženog se traži suzdržavanje od daljeg djelovanja. Zaštita se može tražiti sve dok postoji opasnost da će se diskriminatorska radnja izvršiti, nastaviti da se vrši ili ponoviti.

Po tužbi za zabranu diskriminatorske radnje, sud će pružiti zaštitu samo ako u vrijeme podnošenja tužbe postoji konkretna i ozbiljna opasnost da će se diskriminatorska radnja izvršiti, nastaviti ili ponoviti. Ako se tužba podnosi da bi se spriječilo da diskriminator izvrši radnju

koja tek predstoji, a kojom bi nastupila diskriminacija, tada se traži da sud diskriminatoru zabrani vršenje konkretne radnje. Ukoliko se tužba podnosi zbog povrede koja nastaje nastavljanjem diskriminacije koju tuženi već vrši (kao što je ovdje slučaj), tada se od suda traži, da tu radnju tuženom zabrani - da zabrani da ubuduće ponovi tu radnju, ukoliko se radi o radnji za koju postoji opasnost da će se ponoviti.

Prema tome, u tužbi za propuštanje, pored zahtjeva za zabranu radnje kojom je već povrijeđeno pravo, odnosno radnje čije preduzimanje akutno prijeti, za uspješnu sudsku zaštitu tužitelj treba tražiti i zabranu drugih mogućih radnji kojima bi se umjesto te radnje mogla počinuti (ponoviti) povreda prava tužitelja, pri čemu je potrebno i te druge moguće radnje precizirati. Restitutivnim zahtjevom žrtva diskriminacije ili ovlaštenu tužitelj traži da tuženi izvrši radnje kojima se uklanja diskriminacija ili njena posljedica. Cilj takvog zahtjeva je da se situacija vrati u stanje u kojoj je bila prije povrede prava na jednako postupanje, što zahtijeva aktivno djelovanje tuženog.

Iz postavljenog zahtjeva tužitelja proizlazi, da se tužbenim zahtjevom traži otklanjanje posljedica diskriminacije (restitutivni zahtjev), a da se ne traži zabrana radnje, kojom tužitelj tvrdi - da je povrijeđeno njegovo pravo na jednako postupanje, objavljenih spiskova zabrane, to jeste, ne traži da sud zabrani da tuženi ubuduće ponove tu radnju, na što se osnovano ukazuju u izjavljenoj reviziji.

Iz navedenog proizlazi, da tužbeni zahtjev (koji se identifikuje po tužbenom prijedlogu i činjenicama na kojima se taj prijedlog zasniva), u tom dijelu nije postavljen u skladu sa činjeničnim navodima tužbe, iz kojih mora proizlaziti tužbeni zahtjev (član 53. stav 2. tačka 1. ZPP), kao ni u smislu odredaba člana 12. stav 1. b) ZZD.

Kako tužbeni zahtjev nije postavljen u skladu sa odredbama procesnog i materijalnog prava, prvostepeni sud je bio dužan da tužbu vrati tužitelju radi ispravke ili dopune (član 66. ZPP, u vezi sa sa odredbom člana 336. tog zakona).

Prvostepeni sud nije postupio na navedeni način, što nije sankcionisao ni drugostepeni sud, iako je na to ukazivano u žalbi tuženih, čime je počinio povrede odredaba parničnog postupka iz član 209. ZPP, u vezi sa članom 53. stav 2. tačka 1. članom 66. i članom 336. ZPP i odredbe materijalnog prava (člana 12. stav 1. b) ZZD), na što se ukazuje u reviziji, što je bilo od uticaja na zakonitost pobijane odluke.

Iz istih razloga, nije bilo moguće ispitati pravilnost pobijane presude ni u dijelu kojim je odlučeno o zahtjevu tužitelja da se tuženi obavežu na objavu presude (publicijski antidiskriminacijski zahtjev), koji prvenstveno zavisi od postojanja diskriminacije (i drugih uslova iz člana 12. stav 4. ZZD).

Slijedom navedenog a na osnovu odredbe člana 249. stav 1. ZPP, pobijana presuda je ukinuta u dijelu koji se odnosi na drugotuženog R.D. i predmet je vraćen drugostepenom sudu na ponovno suđenje, dok u odnosu na prvotuženog „B. M.“ drugostepena presuda ostaje neizmijenjena, budući da prvotuženi nije izavio reviziju protiv te presude.

U ponovnom postupku drugostepeni sud će, imajući u vidu date razloge u ovom rješenju, pravilnom primjenom materijalnog i procesnog prava donijeti na zakonu zasnovanu odluku, za koju će dati valjane razloge.

Predsjednik vijeća
Tanja Bundalo

Za tačnost otpravka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarnice
Amila Podrašćić